

אוניברסיטת תל אביב

בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל

סוגיות בהתערבות בקרב משפחות לילד עם צרכים מיוחדים/מוגבלות

Issues in intervention among families of child with special needs/disability

לקראת תואר שני, סמסטר א תשפ"ב

מרצה: יעל לויאל

משרד: חדר טלפון: 6873687-054 דוא"ל: yaelleviel8@gmail.com

שעת קבלה: ימי שני 16-17 (בתיאום מראש)

תיאור הקורס

הקורס יתמקד בסוגיות בהתערבות של העובד הסוציאלי בקרב משפחות לילד עם צרכים מיוחדים/מוגבלות, בדגש על הורים.

בחלקו הראשון הקורס ירחיב ידע תיאורטי, אמפירי, ויישומי בהקשר ל- 3 תהליכים מרכזיים, המאפיינים משפחות לילדים עם צרכים מיוחדים והורות, ובפרט:

קבלת הבשורה (חלום ושברו), ההיבט התוך-נפשי בהתייחס להורות, סטיגמות חברתיות ותרבותיות.

תהליכים אלה יודגמו באמצעות התמקדות ב- 3 לקויות התפתחותיות נרחבות (CP-) שיתוק מוחין, אוטיזם- ASD, ומוגבלות שכלית התפתחותית- מש"ה).

בחלקו השני הקורס יתמקד בתפקידים המקצועי של עובדים סוציאליים בהתערבויות בקרב משפחת הילד עם הצרכים המיוחדים/מוגבלות (גרעינית ומורחבת), תוך שימוש ב- 3 מודלים קיימים בעבודה סוציאלית (הגישה המוטיבציונית, גישות מעולם הפסיכולוגיה החיובית והגל השלישי של CBT- ACT, ומנטליזציה) ותוך התייחסות לדילמות אתיות ומקצועיות.

כמו כן, תהיה התייחסות לאפשרויות ולאתגרים העומדים בפני עובדים סוציאליים בעת התערבויות בתקופת הקורונה, וכל המורכבויות הנגזרות מכך.

דרכי העבודה

הרצאות פרונטליות, סרטונים, דיונים, ניתוחי אירוע, סוגיות ודילמות מהשדה.

מטלות הקורס

נוכחות בשיעורים, מעורבות והשתתפות וקריאת ספרות.

פרזנטציה אינדיבידואלית באמצע הסמסטר – חובת הגשה ללא ציון.

עבודת סיכום אינדיבידואלית – 100 מהציון הסופי (תאריך ההגשה יקבע באמצע הסמסטר).

נוכחות חובה בשיעורים

הנוכחות בשיעורים היא חובה בהיקף של לפחות 80%. סטודנט/ית שייעדר/תיעדר מהקורס יותר מ-3 פעמים, תופסק השתתפותו/ה בקורס.

הגשת עבודות באיחור

מועד הגשת עבודות יפורסם באתר ביה"ס.

ניתן להגיש עבודה במועד אחד בלבד. חריגה מן המועד תיתכן רק באישור הועדה לענייני תלמידים. את הבקשה יש להעביר 3 שבועות לפני מועד ההגשה ובהתאם לנוהל 2.1 המפורסם בידיעון. הגשת עבודה באיחור וללא אישור הועדה תגרור הורדת 10 נקודות מציון העבודה, על כל שבוע איחור נוסף יופחתו 5 נקודות מציון.

תכנית הקורס

חלק א: מבוא ותהליכים שעוברים הורים ומשפחות לילדים עם צרכים מיוחדים/מוגבלות.

שיעורים 1-2: מבוא

היחסים הדיאלקטיים בין המושג צרכים מיוחדים לבין המושג מוגבלות
(.)DISABILITY

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author

Herbert, M. (2005). *Developmental Problems of Childhood and Adolescence: Prevention, Treatment and Training*. Retrieved from
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9780470773888>

Turns, B., Nelson Goff, B.S., Masterson, M., Cless, J.D., & Cless, A.W. (2017). In Nelson Goff, B.S., & Piland Springer, N. (Eds.), *Intellectual and Developmental Disabilities: A Roadmap for Families and Professionals* (17-49). New York, NY: Routledge.

שיעורים 3-4: קבלת הבשורה

דולב, ס. (2014). קבלה והשלמה של הורים עם אבחנת האוטיזם אצל ילדיהם. בתוך ס. לוינגר (עורכת), *מעבר לקשת*, (עמודים: 9-33). קרית ביאליק, ישראל: אח.

דרומי, א. (2018). משפחות לילדים על הרצף האוטיסטי. *אוטיזם- מסע להבנת הרצף*, (9) 227-255. חדרה, ישראל: ספרי ניב.

Valicenti-McDermott, M., Lawson, K., Hottinger, K., Seija, R., Schechtman, M., Shulman, L., & Shinnar, S. (2015). Parental stress in families of children with autism and other developmental disabilities. *Journal of Child Neurology*, 30(13), 1728-1735.

Yi, H., Siu, Q.K.Y., Ngan, O.M.Y., & Chan, D.F.Y. (2019). Parents' experience of screening, diagnosis, and intervention for children with Autism Spectrum Disorder. *American Journal of Orthopsychiatry*. Retrieved from:
<http://dx.doi.org/10.1037/ort0000433>

שיעורים 5-6: ההיבט התוך נפשי בהתייחס להורים

גינוסר, נ. (2017). כמו לוליין על חוט. בתוך כהן, א. (2017). *עורכת*. טיפול בהורות, 470-407. קרית ביאליק, ישראל: אח.

Avieli, H., & Band-Winterstein, T. (2017). "What didn't I do for this child?": Parents retrospective construction of their child's CP diagnosis process. *Journal of*

Developmental and Physical Disabilities, 29, 385-405.

Whittingham, K., Wee, D., Sanders, M.R., & Boyd, R. (2013). Sorrow, coping and resiliency: parents of children with cerebral palsy share their experiences. *Disability and Rehabilitation, 35*(17), 1447-1452.

Feninger-Schaal, R., Oppenheim, D., & Koren-Karie, N. (2019). Parenting children with intellectual disability: linking maternal insightfulness to sensitivity. *Journal of Intellectual Disability Research, 1-5.*

Finke, E.H., Kremkow, J., M.D., Drager, K., D.R., Murillo, A., Richardson, L., & Serpentine, E.C. (2019). "I would like for my child to be happy with his life": Parental hopes for their children with ASD across the lifespan. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 49, 2049-2068.*

שיעורים 7-8: סטיגמות חברתיות – תרבותיות וההשפעה של תקופת הקורונה

דרומי, א. (2018). משפחות לילדים על הרצף האוטיסטי. *אוטיזם- מסע להבנת הרצף, 9* (9), 227-255. חדרה, ישראל: ספרי ניב.

לוינגר, ס. (2010). הפרספקטיבה של ההורים. בתוך ס. לוינגר (עורכת), *תקשורת, (עמודים: 79-107)*. קרית ביאליק, ישראל: אח.

Chung, C.L., Liu, W.Y., & Chang, C.J. (2010). The relationship between parental concern and find diagnosis in children with developmental delay. *Journal of Child Neurology, 20, 413-419.*

Coppus, A.M.W. (2013). People with intellectual disability: What do we know about adulthood and life expectancy? *Journal of Developmental Disabilities Research Review, 6-16.*

Diklow, N., Moog, U., Karch, S., Sander, A., Kilian, S., Bland, R., & Reuner, G. (2019). What do parents expect from a genetic diagnosis of their child with intellectual disability? *Journal of Applied Research in Intellectual Disability, 1-9.*

Neece, C., McIntyre, L.L. & Fenning, R. (2020). Examining the impact of COVID-19 in ethnically diverse families with young children with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research, 1-11.*

חלק ב: התערבויות של העובד הסוציאלי והתאמתן למשפחות לילדים עם צרכים מיוחדים/מוגבלות

שיעור 9: הגישה המוטיבציונית

כהן, א. (2017). טיפול אינטגרטיבי בהורות- תיאוריה, מחקר ועקרונות טיפוליים. בתוך כהן, א. (עורכת). *טיפול בהורות* (עמודים: 47-116), קרית ביאליק, ישראל: אח. מילר, ג., ורולניק, ס. (2009). *הגישה המוטיבציונית*, קרית ביאליק, ישראל: אח.

שיעור 10: מנטליזציה

Camoirano, A. (2017). Mentalizing makes parenting work: a review about parental reflective functioning and clinical interventions to improve it. *Front Psychology*, 8, 14. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5247433/>

Zevalkink, J., Verheugt-Pleiter, A., & Fonagy, P. (2012). Mentalization-informed child psychoanalytic psychotherapy. In A. W. Bateman & P. Fonagy (Eds.), *Handbook of mentalizing in mental health practice* (pp. 129-158). Arlington, VA, US: American Psychiatric Publishing, Inc..

11: ACT- Acceptance Commitment Therapy שיעור

Blackledge, J.T., & Hayes, S.C. (2006). Using acceptance and commitment training in the support of parents of children diagnosed with Autism. *Child & Family Behavior Therapy*, 28, 1-18.

Da Paz, N.S., & Wallander, J.L. (2017). Interventions that target improvements in mental health for parents of children with autism spectrum disorder: A narrative review. *Clinical Psychology Review*, 51, 1-14.

Ridderinkhof, A., Bruin, E.I., Blom, R., & Bogels, S.M. (2018). Mindfulness-based program for children with Autism Spectrum Disorder and their parents: Direct and long-term improvements. *Mindfulness*, 9, 773-791.

שיעור 12-13: דילמות אתיות ומקצועיות בתפקיד העו"ס והשפעות עבודה בתחום המוגבלויות

שיקום בעידן תמורות בשיח בין אנשים עם מוגבלות (2012 גלעד, ד., וברק, ד.).
לבין החברה. בתוך חובב, מ., לונטל, א., וקטן, י. (עורכים). *עבודה סוציאלית בישראל*
תל אביב, ישראל: הקיבוץ המאוחד, (593-625) עמודים:

Allan, A.R., Newell, J.M., & Sukovsky, Y. (2018). Burnout, compassion fatigue and professional resilience in caregivers of children with disabilities in Ukraine, *European Journal of Social Work*.

Schuengel, C., Kef, S., Hodes, W.M. & Meppelder, M. (2017). Parents with intellectual disability. *Current Opinion in Psychology*, 15, 50-54.